

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnökének 1/2012. (I. 6.) számú ajánlása a kereskedési tevékenység¹ során felmerülő működési kockázatok kezeléséről

I.

Az ajánlás célja és hatálya

Egyes, a nemzetközi viszonylatban is megkülönböztetett érdeklődést kiváltott események² arra hívták fel a figyelmet, hogy pénzügyi szervezetek és csoportjaik számára a kereskedési tevékenységhez kötődő, ugyanakkor a működési kockázatok hiányos kezelésére visszavezethető események kiemelt, a pénzügyi, befektetési, árutózsdei szolgáltató adott üzletágát, esetenként a teljes intézmény létét fenyegető nagyságrendű kárt okozhatnak.

Több esetben ezek az események a szolgáltató intézmények saját alkalmazottai által elkövetett visszaélésekkel társultak, így például felhatalmazás nélkül és/vagy csalárd módon végrehajtott tranzakciókkal, határidős ügyletekkel. A működési kockázatok növekedését jelezheti új, kevésbé ismert, gyakran összetett, ezért nehezen átlátható („strukturált”) termékek megnövekedett forgalma, de a tranzakciók számának hirtelen növekedése is, melynek eredményeképpen ezen termékek a család eszközeiként különösen alkalmasak.

Az esetek tanulságait elemezve, és a további hasonló esetek előfordulásának megelőzése céljából, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (a továbbiakban: Felügyelet) a következőkben részletesen bemutatva az ajánlott nemzetközi gyakorlatot³, összevetve azt a hazai jogszabályi környezet és piac sajátosságaival, a jelen ajánlást adja közre.

Az ajánlásban foglaltak címzettjei a kereskedési tevékenységet folytató befektetési vállalkozások, illetve hitelintézetek, árutózsdei szolgáltatók és ezek csoportjai (a továbbiakban: intézmények).

A Felügyelet az Európai Unióban elfogadott normák alapján több útmutatóban és ajánlásban⁴ fogalmazta meg magas szintű, elvi jellegű azon elvárásait, amelyekre az intézményeknek tevékenységük, a kockázatkezelés és a kontroll eljárások kialakítása során figyelemmel kell lenniük. Ezek átfogó, illetve általános jellegűből adódóan felölelik a befektetési szolgáltatási tevékenység,

¹ A kereskedési tevékenységen a befektetési szolgáltatásokról és az árutózsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységekről szóló 2007. évi CXXXVIII. törvényben (Bsz.) meghatározott következő tevékenységek értendők: A Bsz. 7. §-ában említett befektetési vállalkozásoknak – ide értve a hitelintézeteket is – a Bsz.

- 5. § (1) bekezdés b) pontban foglalt megbízás végrehajtása az ügyfél javára;
- 5. § (1) bekezdés c) pontban foglalt számlás kereskedés;
- 5. § (1) bekezdés d) pontban foglalt portfóliókezelés tevékenységei, valamint

a Bsz. 10. § (1) bekezdésében foglalt árutózsdei szolgáltatóknak a Bsz.

- 9. § (1) bekezdés b) pontban foglalt megbízás végrehajtása az ügyfél javára;
- 9. § (1) bekezdés c) pontban foglalt számlás kereskedés tevékenységei, valamint

a Bsz. 7. §-ban és a Bsz. 10. §-ban előbb említett szolgáltatók nevében, azonban azok felelősségére a Bsz. 111. §-ban foglaltak szerint eljáró közvetítő befektetési szolgáltatási és az ehhez kapcsolódó kiegészítő befektetési szolgáltatási és árutózsdei szolgáltatási tevékenysége. Utóbbiak tekintetében a kockázatkezelési szempontok előírása és betartásuk ellenőrzése szintén a megbízó felelőssége.

² A befektetési szolgáltatási tevékenységen belül a számlás kereskedési tevékenység kockázatait alapvetően a piaci kockázatok határozzák meg, azonban egyéb, többlet kockázatok is velejárái ezen tevékenységnek. Néhány nagybanknál (pl. Société Générale, Barings Bank, Allied Irish Bank) elsősorban a működési kockázatokra visszavezethetően elszenvedett veszteségek felhívják a figyelmet a működési kockázat menedzsment és tudatosság fontosságára. Bár a tevékenység elsősorban a saját számlás kereskedők az intézmény saját számlás pozícióinak a kezelésért felelős portfóliókezelők tevékenységéhez, illetve a treasury-hez, mint szervezeti egységhez kötődik, az egyszerűség kedvéért ugyan azonos tartalommal, de kereskedőkről és kereskedési tevékenységről, üzleti, üzletkötői területről beszélünk a továbbiakban.

³ Guidelines on the management of operational risk in market-related activities – A tőkeegfelelés belső értékelési folyamata (ICAAP) c. módszertan, 1. sz. melléklet (2011.01.25).

⁴ Id. Melléklet.

ezen belül a kereskedési tevékenység során felmerülő működési kockázatok megelőzésére és csökkentésére irányuló eljárások egy részét is. A jelen ajánlás ezeket az alapelveket egészíti ki és kifejezetten a működési kockázatok kezelésének az általános kockázatkezelési eljárásokhoz viszonyított többlet, illetve speciális elvárásait foglalja össze. Az intézmények kereskedési tevékenységével összefüggésben az ajánlásban tárgyalt megoldások ezért nem a kereskedési tevékenység tipikus, általában jól menedzselt piaci kockázataihoz kapcsolódnak, hanem a működési kockázatok⁵ kezelésének körébe tartoznak. A terület általános kockázatkezelési elvekhez viszonyított szabályozásának további részletezését indokolja, hogy a kockázatot hordozó tényezők és a kezelésükre felhasználható eszközök a szokásosnál jelentősebb átfedést mutatnak. Míg ugyanis a működési kockázatok egyik forrása a kockázattalálási, kezelési folyamatokban közreműködő személyek tevékenysége, a nyilvántartási és/vagy informatikai rendszerek nem megfelelő működése, a külső tényezők kedvezőtlen alakulása, addig az intézmények ügyvezetése és operatív vezetése⁶ a kereskedési tevékenység piaci kockázatainak kezelése során szintén ugyanezekre a tényezőkre (személyek, folyamatok és rendszerek, valamint a hedge ügyletek piaci alakulása) alapoz.

Még általánosabban fogalmazva, míg a működési kockázatok vállalása és a kezelésükkel kapcsolatos feladatok egy jelentékeny része az üzleti területekre hárulnak, a megfelelő kockázatkezelési rendszer kialakításáért és működtetéséért a felelőséget az ügyvezetésnek, vagy az ellenőrzési funkciót ellátó testületeknek, szervezeti egységeknek kell vállalniuk, kiemelt szerepet hagyva a független működési kockázatkezelésnek.

A szabályozandó terület sajátosságainak szem előtt tartásával a javaslatok a következő három főbb témakörbe gyűjthetők össze:

1. a vállalatirányítás rendszerei (II. fejezet);
2. belső ellenőrzési rendszer (III. fejezet);
3. belső jelentésszolgálat (IV. fejezet).

A főbb témakörökön belül alapelvek kerültek megfogalmazásra (vastagon szedve), amelyek betartása érdekében ajánlott eljárásokat sorszámozott pontok tartalmazzák.

Minden esetben érvényre kell jutnia annak az alapelvnek is, amely szerint az alkalmazott megoldások összetettségének, az arra fordított erőforrásoknak arányban kell állniuk a folytatott kereskedési tevékenység intézményen, vagy intézménycsoporton belüli jelentőségével, részletezettségével és azzal a pozícióval, amelyet a kockázatkezeléssel érintett terület az intézményen belül elfoglal. Ez utóbbi esetben kereskedési tevékenységen keresztül kockázatot vállaló szervezeti egység, személy pozíciója, azaz a hierarchiában, a vállalatcsoportban elfoglalt helyzete egyben döntően meghatározza a tevékenysége felett álló irányítási és ellenőrzési szinteket is⁷.

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 13/D. § (1) bekezdése alapján a hitelintézetnek a méretével, az általa végzett pénzügyi, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenység jellegével, nagyságrendjével és összetettségével összhangban álló, hatékony irányítási rendszerrel kell rendelkeznie. Ezen belül áttekinthető és szabályozott szervezeti felépítéssel, egyértelmű és elhatárolt felelősségi rendszerrel, a felmerülő kockázatok azonosítására, mérésére, kezelésére, nyomon követésére és jelentésére szolgáló hatékony eljárásokkal, belső ellenőrzéssel, adminisztratív és számviteli eljárásokkal és a kockázatkezelési rendszer elveivel összhangban álló, azokat előmozdító javadalmazási politikával kell rendelkeznie.⁸

---

⁵ Belső csalás; külső csalás; munkáltatói gyakorlat és munkabiztonság; ügyfél, üzleti gyakorlat, marketing és termékpolitika; tárgyi eszközökben bekövetkező károk; üzletmenet fennakadása vagy rendszerhiba; végrehajtás, teljesítés és folyamatkezelés.

⁶ A Felügyelet elnökének a javadalmazási politika alkalmazásáról 3/2011. (VIII. 04.) számú ajánlása 11. pontjában meghatározott fogalom.

⁷ Egyszerű példát említve: egy nemzetközi pénzügyi csoport vezető treasurer-je nyilvánvalóan más jellegű és lényeges jelentősebb kockázatok felett „diszponál”, mint az alacsonyabb önállósággal, limitekkel és többszörös ellenőrzési lépcső alatt álló regionális kereskedési egység trader-je.

⁸ 2006/48/EK irányelve 22. cikk: A székhely szerinti tagállam illetékes hatóságai megkövetelik, hogy minden hitelintézet megbízható vállalatirányítási rendszerrel rendelkezzen, amely áttekinthető szervezeti felépítést, egymástól jól elhatárolt, átlátható és következetes felelősségi köröket, hatékony eljárásokat a jelenlegi vagy esetlegesen felmerülő kitétségekhez kapcsolódó kockázatok azonosítására,

A befektetési szolgáltatásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységekről szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Bszt.) 17-21., 94-96. és 100-101. §-ában a Hpt.-ben rögzítettekhez hasonló magas szintű elvárásokat fogalmaz meg a befektetési szolgáltatást végző, nem hitelintézeti státuszú intézmények esetében is a szervezettel, a felelősségi rendszerrel, a nyilvántartási rendszerrel, a belső ellenőrzéssel, a kockázatkezeléssel és a javadalmazással kapcsolatban.

A Bszt. 10. §-ában szabályozott árutőzsdei szolgáltatók nem minősülnek befektetési vállalkozásnak. Ezért a hazai szabályozás alapján az árutőzsdei szolgáltatók nem kötelesek működési kockázataikra külön eljárásokat alkalmazni, sem tőkeszükségletet számítani. A tevékenységük jellege miatt azonban az árutőzsdei szolgáltatók működési kockázatai a befektetési vállalkozásokéhoz hasonlóan merülnek fel. Megfelelő kockázattudatosság, illetve kockázatkezelés hiányában a korlátozás nélküli tevékenységi engedély birtokában végzett tevékenységük fokozott veszélynek teszi ki a szolgáltatók ezen körét, ami miatt az ajánlásban foglaltak címzettjei közötti feltüntetésük indokolt.

II.

A vállalatirányítás rendszerei⁹

A vállalatirányításnak a kereskedési tevékenység szokásos piaci kockázatai mellett számolnia kell annak működési kockázataival is. Ezek azonosítására, értékelésére, ellenőrzésére és nyomon követésére alkalmas szervezeti megoldásokat, megfelelő belső ellenőrzési és jelentési rendszereket kell kialakítania és folyamatosan működtetni.

1. A kereskedési tevékenység működési kockázatának kezelése érdekében az ügyvezetésnek az arányosság szem előtt tartásával a működési kockázatok kezelésére testületet (bizottságot) szükséges felállítania, és a hatásköre alá kell rendelnie a kereskedési tevékenység működési kockázatkezelési feladatainak egy részét.¹⁰ A testületnek (bizottságnak) legalább az alábbi feltételeknek kell megfelelnie:
  - Rendelkeznie kell a feladat ellátásához szükséges megfelelő anyagi és humán erőforrásokkal. Különösen az ellenőrzési funkciót ellátó területekről delegált tagok szerepe lehet fontos – számukat és a bizottságban betöltött szerepüket illetően is – az üzleti területek tevékenységének hatékony felügyeletében.
  - A kereskedési tevékenység működési kockázataival kapcsolatban felmerülő minden releváns kérdéskör kezeléséhez szükséges, megfelelően széles hatáskörrel kell bírnia. A hatáskörének ki kell terjednie a munkaerő pályáztatási, kinevezési, elvárt etikai és javadalmazási a továbbiakban együtt: ösztönzési rend vizsgálatára is.
  - Hozzáféréssel kell rendelkeznie a jelentési rendszerekhez és a belső ellenőrzési funkciót ellátó szervezeti egységek anyagaihoz.
  - Támogatnia kell az ügyvezetés működési kockázatok azonosítása, értékelése, ellenőrzése és folyamatos nyomon követése területén hozott döntéseit.
2. Az intézmény szervezeti felépítésének biztosítania kell az üzletkötői és azon feladatok, illetve szervezeti egységek határozott elkülönítését, amelyek az üzletkötők (front office) támogatását, az üzletkötések teljesítés előtti megerősítését és teljesítést követő monitoringját biztosítják (pl. back office, middle office, pénzügy, kockázati kontroll, megfeleléség (compliance) biztosítás, belső

---

kezelésére, felügyeletére és jelentésére szolgáló, valamint megfelelő belső ellenőrzési mechanizmusokat, beleértve megbízható adminisztratív és számviteli eljárásokat foglal magában. Az 1. cikkben említett rendszerek, eljárások és mechanizmusok átfogóak és arányosak a hitelintézet tevékenységeinek természetével, méretével és összetettségével.

⁹ A vállalatirányítás két lényeges alrendszere az irányító és ellenőrző testületek szervezeti, feladat és hatásköri kialakítása, valamint a javadalmazási politika lefektetése. A javadalmazás területén kötelező előírásai miatt külön is kiemelés érdemel a magyar szabályozásban a 131/2011. (VII.18.) Korm. rendelet, és további részletes javaslatokat fogalmaz meg a Felügyelet elnökének korábban már említett, 3/2011. (VIII.04.) számú ajánlása.

¹⁰ Az arányosság elvének figyelembevételével ez a funkció megjelenhet önállóan (szervezeti egységként) is.

ellenőrzés, a továbbiakban: kontroll és támogató feladatok). Az intézményeknek célszerű az üzletkötői és az ellenőrzési funkciót ellátó személyeket elhelyezésüket illetően fizikailag, illetve informatikai hozzáférésüket tekintve logikailag is elkülöníteniük. A kontroll és támogató feladatot ellátó személyek jelenlétének hiányában az üzleti területhez tartozó dolgozók ne férhessenek hozzá a back office informatikai rendszereihez (pl. személyre és feladatkörre szabott szigorú jelszóhasználati gyakorlat), kinyomtatott visszaigazolásaihoz és egyéb dokumentumaihoz, különösen ne készíthessenek közvetlenül teljesítési igazolásokat az ügyfelek részére. Biztosítani szükséges, hogy az egyes üzleti tranzakciók lebonyolítása során az érdekütközéseket magukban hordozó feladatok, és az azokat végző személyek elkülönítésre kerüljenek.

3. Lehetőleg el kell kerülni az üzleti területek felett ellenőrzést gyakorló, kontroll és támogató funkciókat ellátó előbb említett részfeladatok olyan elaprózását, ami megakadályozza a kellő áttekinthetőséget. Amennyiben ez mégis elkerülhetetlen lenne, külön koordinációs mechanizmusokat kell alkalmazni annak biztosítására, hogy a tevékenység felügyelete célratoró, átláthatóan megszervezett és minden fontos részfeladatra kiterjedő legyen. Az intézménynek szem előtt kell tartania az alábbiakat is:

- A kontroll és támogató funkciók egyes részterületeinek integrálása, vagy jó együttműködése, különösen a pénzügyi ellenőrzés/kontrolling és a kockázati kezelés tekintetében, jelentősen javítja a kereskedési tevékenység felügyeletének és ellenőrzésének hatékonyságát és támogatja ezen tevékenység folyamatainak átfogó szemléletű kontrollját.
- A kontroll és támogató funkciók ellátásának az üzleti területekhez való szoros hozzárendelése (pl: szűkebb üzleti területek saját middle-, back office-szal való ellátása) vitatható gyakorlat kialakulásához vezethet (pl. az üzleti konfirmációs eljárásban és a letéti követelmények számításánál), aminek egy nagyobb szervezeti egységben történő megvalósítása kisebb kockázattal jár. Utóbbi esetben formálisan is meg kell határozni a felelősségi köröket és felelősöket oly módon, hogy ne maradjon ellenőrizetlen terület. A folyamatba épített ellenőrzésen túlmenően egyéb módon is (pl. belső ellenőrzés által elvégezve) is ellenőrizni kell azt, hogy a kontroll és támogató feladatok minden lényeges tevékenységet lefednek és felügyeleti szerepüket hatékonyan töltik be.
- A kereskedést követő kulcsfontosságú folyamatok – a back office és a számviteli területek – megszervezése döntő a megbízható kontroll megvalósítása szempontjából.

Az ügyvezetés intézkedéseinek elő kell segítenie a kereskedési tevékenységek működési kockázatainak csökkentését támogató intézményi kultúra, napi gyakorlat kialakulását, különösen az üzletkötői területen.

4. A magas szintű szakmaiságot, felelős feladatellátást támogató elvárások kialakítása, a kockázattudatos napi üzleti gyakorlat megvalósításának előmozdítása az ügyvezetés fontos feladata, különösen az üzleti területeken. Ebbe bele kell érteni a kereskedők és üzleti partnereik kapcsolatára irányuló szabályzatok („Code of Conduct”) és szakmai elvárások megfogalmazását, bevezetését, valamint oktatási módszereik kidolgozását is.
5. A munkatársak kilépése, vagy az intézményen belüli áthelyezése esetére megfelelő szabályzatokat és eljárásokat kell kidolgozni, alkalmazni és ezek megvalósítását folyamatosan nyomon kell követni. Így különösen:
  - Szabályozást kell kialakítani arra vonatkozóan, hogy minden dolgozó évente legalább kétféle időtartamot folyamatosan távol töltsön olyan módon, hogy az üzletkötőknek (kereskedők, dealerek¹¹) ne legyen lehetőségük más üzletkötőkkel a közvetlen feladatellátásukkal összefüggésben kommunikálni, illetve kategorikusan tiltott legyen az informatikai rendszerekhez való közvetlen, vagy távoli hozzáférésük. Erre az időszakra a hozzáférési jogosultságaik átmenetileg kerüljön felfüggesztésre oly módon, hogy ne tudják kezelni, vagy értékelni az általuk menedzselt portfóliót, ezen feladatokat az említett időtartam alatt más személy lássa el.

---

¹¹ Más terminológiákban: traders, dealers, structurers.

- A dolgozók olyan jellegű belső áthelyezése, munkakör változása esetén, amely a front-, middle-, back office, vagy informatikai területek között valósul meg, többlet ellenőrzési eljárások kerüljenek alkalmazásra. Ez kiemelt szigorúsággal történjen minden olyan esetben, ahol a munkakörváltás azonos, illetve közel álló munkakörben, üzleti területen, vagy termékkörben valósul meg. Ez az eljárás támogatja annak elkerülését, hogy a több területen rendelkezésre álló információk és hozzáférések segítségével bárki csalást követhessen el.

Az ügyvezetésnek mind saját maga, mind a kontroll és támogató funkciókat ellátó szervezeti egységek tagjai számára gondoskodnia kell arról, hogy megfelelő ismeretekkel, készségekkel, felhatalmazással és ösztönző rendszerrel rendelkezzenek a kereskedők tevékenységének hatékony felügyeletéhez.

6. Az ügyvezetésnek legyen olyan tagja, aki a kereskedési tevékenység áttekintéséhez szükséges ismereteket megszerezte, fenntartja és elmélyíti. Ez magában foglalja a kereskedési tevékenységek kapcsán felmerülő tényleges és lehetséges működési kockázatok természetének megfelelő ismeretét, ide értve az üzletkötés, az elszámolás, a termékfejlesztés és az új termékek bevezetése során megváltozott folyamatok miatt felmerülő többlet működési kockázatokat is.
7. A kontroll és támogató funkció ellátásával megbízott dolgozóknak az ellenőrzési eljárások hatékony és előírásoknak megfelelő lebonyolítása érdekében a vonatkozó eljárásrendekben foglaltakat magas szinten kell ismerniük, és érteniük az összefüggéseket is. Ehhez egyrészt a gyakorlatban is jól használható, rendszeresen karbantartott, kellő részletezettségű eljárásrendekre, másrészt a kontroll funkciót betöltő munkatársak megtartását ösztönző gyakorlat kialakítására, és rendszeres képzésre van szükség. A megfelelő képzettségű munkaerő folyamatos biztosításához szükséges eljárások felölelik a munkaerő beléptetésével kapcsolatos eljárásrendet, a megtartással és folyamatos képzésével kapcsolatos politikát.
8. Banksoport esetén megfelelő az olyan eljárásrend is, amely az EU-tagállambeli anyabank csoportszintű elvárásainak megfelel, feltéve, ha az követi az EBA/CEBS ajánlásait és nem ellentétes a magyar jogi szabályozással.
9. A kontroll és támogató funkciót ellátó dolgozókat is szükséges ösztönözni a megbízható és eredményes munkavégzésre, jó teljesítményüket rendszeres elismeréssel javasolt jutalmazni. Alapvető elvárás azonban, hogy a kontroll területek dolgozói irányításukat, ösztönzésüket tekintve az általuk felügyelt üzleti egységektől függetlenek legyenek, a javadalmazásuk kizárólag a saját feladatuk hatékonyságát értékelő minőségi jellemzők alakulásához kötődjön, és az semmilyen tekintetben ne legyen függvénye a felügyelt üzleti területek jövedelmező működésének.

A kereskedési tevékenységet ellátó személyek és üzleti-szervezeti egységek ösztönző rendszereinek célkitűzéseiben, és teljesítésük értékelése során a működési kockázati szempontoknak is tükröződniük kell.

10. A javadalmazási rendszerek kialakítása során az intézményeknek az irányítás minden szintjén, ide értve az üzletkötésért felelős területeket is, meg kell találniuk a megfelelő arányt a jövedelmezőségi elvárásokat tükröző mennyiségi célkitűzések, valamint a működési kockázati tudatosság, illetve kockázati étvágy szintjét jellemző mutatók alkalmazása között.
11. Az intézmény felállíthat például olyan ösztönzőket a vezetőknek, kereskedőknek vagy üzleti egységeknek, amelyek a működési kockázatok még elfogadható szintje, és/vagy általában a vállalt működési kockázati szint alapján befolyásolják a juttatások elemeit. Ez megoldható a működési kockázati veszteségek gyűjtésével kapott adatok értékelésével¹², vagy a kulcsindikátorokra, automatizált minősítési rendszerre, figyelmeztetési szintekre, stb. alapozott működési kockázati limitek felállításával. A kitűzött céloknak és limiteknek összhangban kell állniuk a kockázati stratégiával, illetve az ebben meghatározott kockázati étvággal.

¹² Pl. Az ügyfél megbízástól eltérő végrehajtás miatti kártérítés, ügyfél fedezet megtévesztés, vagy egyéb működési kockázati esemény miatt keletkezett hiánya miatti veszteség, stb.

A kereskedési tevékenységekhez kapcsolható belső és külső visszaélések, kétes ügyletek megelőzésére irányuló eljárásoknak a belső ellenőrzési és információs rendszerek kialakítása során kiemelt szerepet kell kapniuk.

12. Az intézmény kereskedési tevékenységének összetettségével együtt növekszik a belső és a külső csalásoknak való kitettség szintje is, ennek megfelelően pedig a működési kockázat kezelést – különösen a megelőzésre irányuló eljárásokat – erősíteni kell.
13. Forgatókönyvek használata javasolt az intézményi hierarchia különböző szintjein lehetséges csalások elkövetési módjának, ezek azonosítási lehetőségeinek és az ezekkel szembeni védekezés lehetőségeinek feltérképezésére.
14. A csalárd és gyanúra okot adó gyakorlat azonosításának és megelőzésének lehetőségei:
  - A visszaélések, csalások kiszűrésére irányuló módszertan kidolgozása és rendszeres ellenőrzések végrehajtása az intézmény vezetése által.
  - Kifejezetten a visszaélések kockázatainak azonosítására irányuló és a csalás kockázatainak osztályozását célzó fejlesztések, amelyek az integrált kockázatkezelés részeként összhangban állnak a működési kockázatok értékelési rendszerével.
  - A működési kockázati kitettségek felülvizsgálatát kiváltó események meghatározása, amely olyan integrált figyelmeztető rendszert is tartalmaz, amely lehetővé teszi a menedzsment számára a gyanús, vagy csalárd esemény időbeni azonosítását, illetve válasz intézkedések megtételét. Indokolt a rendszeres incidens felülvizsgálat és elemzés elvégzése, a korábban tapasztalt visszaélések (pl. jelszósértések, egyéb informatikai biztonsági események, limitsértések) elemzése és szükséges azok további előfordulási valószínűségének csökkentésére intézkedéseket fogantatni. Ez különösen indokolt a kiemelt elbánást igénylő (szenzitív természetű) eljárások, üzletágak és termékek tekintetében (pl. VIP ügyfelek, magas tőkeáttételű ügyletek).
  - Az ellenőrzési funkciót ellátó szervezetek számára az éves jelentés részeként beszámoló készítési követelmény előírása az e területen lebonyolított intézkedésekről és eredményéről. Egy olyan eljárásrend alkalmazása, amely az intézményi rendszerek támadás elleni védelmének ellenőrzésére hivatott, és kiterjed a nem megfelelő jelszóhasználat, a felhasználói jogosultságok beállításának, a fiktív dokumentumok előállításának és a fiktív pozíciók könyvelési lehetőségeinek biztonsági tesztjére.
  - A belépési jogok rendszerének gondos kialakítása és a kereskedést követő elszámolásokhoz szükséges adatok rendeltetés ellenes felhasználása ellen védelmet nyújtó megoldások alkalmazása (pl. a kereskedés és azt követő feladatok elvégzésére szolgáló rendszerek fizikai és logikai elkülönítése).
15. Az intézmény által előre meghatározott tolerancia szintet meghaladó, vagy bizonyos jellemzőkkel bíró – pl. visszaéléssel kapcsolatos, vagy gyanús – tevékenységek észlelése esetére az ügyvezetés megfelelő szintének tájékoztatását szolgáló eljárásnak kell érvényben lennie.
16. Jelentős visszaélésekről, gyanús esetekről a felügyeleti hatóságot és a nyomozó hatóságokat tájékoztatni kell.

III.

Belső ellenőrzési rendszer

A kereskedők csak a feladatuknak és hatáskörüknek megfelelő üzletkötéseket kezdeményezhetnek. Az ügylet kezdeményezése és végrehajtása során bizonyos minimum elvárásokat minden esetben be kell tartani.

17. A kereskedési műveletek megbízható irányításának előfeltétele, hogy minden kereskedő, illetve az adott területen tevékenykedő kereskedői csoportok (pl. desk-ek) megfelelően részletezett hatásköri szabályozással rendelkezzenek. Ez az érintettek számára – beleértve a kereskedőket, a különböző szintű vezetőket, az ellenőrzési és támogatási tevékenységet – alapvető eszköz annak ellenőrzéséhez, hogy az adott kereskedő, vagy kereskedési terület által kötött ügyletek esetében az üzletkötések jellege és mérete, a vállalt pozíciók teljes nagysága minden esetben a vezetés által meghatározott limiteken belül maradjon, és összhangban álljon az intézmény üzleti stratégiával.
18. Az üzleti terület részére előírt szabályozás egyik alapvető célja, hogy részletezett, és betartását illetően utólag ellenőrizhető, rögzített szabályokat fektessen le és adjon a kereskedési terület (front office) kezébe, lehetővé téve számukra az egyértelmű elvárások szerinti munkavégzést. Az eljárásrend tartalmazhatja például az engedélyezett termékek felsorolását, a piaci kockázati limiteket és speciális hatáskörök rögzítését. Az előírt felhatalmazások túllépése, a limitek megsértése esetére megfelelő kiegészítő ellenőrzési eljárásokkal kell rendelkezni.
19. Indokolt a különös kockázatot hordozó ügyletek kötésszámának és névértékének korlátozása, illetőleg szükséges az ügyletek típusára, összetételére és szerkezetére, valamint a partnerek jellemzőire, a velük való kommunikációra vonatkozó előírások szigorú betartása. A piaci feltételektől eltérő paramétereknek a dokumentációból világosan azonosíthatónak kell lenniük, és ezeket az ellenőrzési és támogató terület, szükség esetén, a felső vezetés számára jelenteni kell.
20. A kereskedés kezdeményezésére, teljesítésére vonatkozó hatáskörök betartásának, valamint a kereskedés során betartandó minimum elvárásoknak az ellenőrzési funkciót ellátó területek általi szoros felügyelete alapvető elvárás. Különösen fontos, hogy az ügylet megkötését követően az ügylet adatai és bizonylatai haladéktalanul továbbításra kerüljenek az ellenőrző és támogató terület részére, lehetővé téve a megfelelő és időben történő igazolást, megerősítést, teljesítést és egyeztetést.
21. A kereskedők tranzakciókkal kapcsolatos beszélgetéseit visszakereshető módon rögzíteni kell, és biztosítani kell a felvételek megfelelő időtartamig való megőrzését és annak a technológiának a fenntartását, amely a visszahallgatást a megőrzésre előírt időtartamig lehetővé teszi.
22. Biztosítani kell az ellenőrző területek részére az internetes felületeken történő üzletkötésekkel kapcsolatos – az adott internetes üzletkötési felületen megvalósítható – ellenőrzés lehetőségét, és az ellenőrző területek számára elő kell írni a megfelelő – ajánlottan napi szintű – ügyletellenőrzés megvalósítását és az ellenőrzés megtételének dokumentálását.

A kereskedési tevékenység lebonyolításával kapcsolatos dokumentációs előírásokat fokozott gondossággal kell kialakítani. Törekedni kell a jogi hiányosságoktól mentes kapcsolatrendszer kialakítására annak érdekében, hogy a szerződéses feltételek betartása – amennyire csak lehetséges – a partnertől elvárható, vele szemben érvényesíthető, szükség esetén kikényszeríthető legyen.

23. Az intézményeknek a dokumentációval összefüggő elvárásaikat még az ügylet kezdeményezése előtt meg kell határozniuk. Különösen, ha az ellenoldali partner a szokásostól eltérő szerződéses kikötéseket kíván rögzíteni (pl. harmadik fél általi pénzügyi teljesítés vagy „prime broker” szolgáltatások¹³), ezekről az ügyletet megelőzően kell megállapodni és ezt mielőbb dokumentálni.

---

¹³ A prime bróker tevékenységének a lényege, hogy hitelek és értékpapír kölcsönzések segítségével igen magas tőkeáttételt lehetővé tevő pozíciókat épít ki az ügyfele részére és nettósítási megállapodásokkal elszámolási és kiegyenlítési szolgáltatást is nyújt.

24. Abban az esetben, ha a másik féllel az ügyletet megelőzően keretjellel megállapodás is aláírásra került, törekedni kell arra, hogy az jogi úton megbízhatóan érvényesíthető kikötéseket tartalmazzon a nettósításra és a nettó elszámolásra.

Általános szabály, hogy az üzleteket az üzletkötésre kijelölt helyiségből, valamint a szokásos kereskedési időszakban kell kezdeményezni és lebonyolítani.

25. Az előírt üzleti helyiségeken kívüli kereskedés (pl. mobil eszközök használatával) csak a belső szabályok által előírt módon engedhető meg. A szabályozásnak ki kell terjednie mindazon személyek felsorolására, akik számára az üzleti helyiségeken kívüli ügyletkötés megengedett, az így köthető üzletek típusaira és a lebonyolításuk hangrögzítésének szabályaira. Ezen előírások kialakításánál figyelembe kell venni az üzleti helyiségeken kívül lebonyolított üzletkötésekből fakadó többlet működési kockázatokat is. Ezen üzletek normál módon lebonyolított üzletektől való elkülönítését (megjelölését) és a felelős ellenőrzési szervezethez történő bejelentését a szükséges felülvizsgálat elvégzése érdekében mielőbb biztosítani kell.

26. A kereskedési időn túl lezáruló ügyleteket („late trades”), megkülönböztető jelöléssel szükséges ellátni. Amennyiben lényeges kihatásúak, az adott napi pozícióba be kell számítani (beleértve a kapcsolódó elszámolási tételeket is). A kereskedési időn túl kötött ügyletekre vonatkozó adatokat - „late trade” jellegük kiemelése mellett - és dokumentációt a lehető legrövidebb időn belül továbbítani szükséges az illetékes ellenőrzési terület felé.

Egy adott tranzakcióhoz társítható minden lényeges kitétséget, pénzáramlást és számítást (pl. kereskedési könyvi pozíciók, jövedelmek és veszteségek, valamint függő pénzáramlások) rögzíteni kell a szervezet informatikai rendszerében, elektronikus biztonsági napló készítése mellett.

27. A biztonsági naplók kulcsfontosságúak. A kereskedés utáni ellenőrzéseket folyamatba építetten kell elvégezni, melynek megvalósításában szerepet kell kapnia a kontroll és támogató feladatokat ellátó szervezeti egységeknek is (pl. működési kockázat kezelők, kockázat kontrolling, pénzügy, belső és külső ellenőrzés). Az ügyletek és pénzáramlások elszámol(tat)ásához szintén szoros monitoring és belső egyeztetési eljárások szükségesek.

28. A biztonsági naplóbejegyzések lehetővé teszik a pénzáramlások ellenőrzését mind az egyes ügyletek részletes, mind a könyvelés összesített adataiból kiindulva, illetve a szükséges megbontásban (pl. kereskedők, könyvek, termékek és portfóliók).

29. Ideális esetben a biztonsági napló bejegyzések a kereskedőnek a tranzakció végrehajtására irányuló kezdeményezésével indulnak és lefedik a teljes tevékenységet, egészen az érintett partner azonosításáig, legyen a fizetésre kötelezett, vagy a kedvezményezett pozíciójában. Természetesen egy, a teljes folyamatot automatizáltan felölelő (front-to-end) napló használata nem elvárás mindaddig, amíg az alkalmazott megoldás megfelelően dokumentálja a tranzakciókra (beleértve az elszámolásokat is), pozíciókra, értékelésekre és más lényeges kérdésekre vonatkozó bejövő adatokat és adatváltozásokat, és biztosítja, hogy a teljes napló, akár felelős vezetőre, vagy kereskedőre leszűrve, igény szerint, elfogadható időtartamon összeállítható legyen.

Az intézményeknek gondoskodni kell arról, hogy rendelkezzenek egy, a kereskedők és kereskedési ellenoldali partnereik viszonyára is rálátást biztosító ellenőrzési rendszerrel.

30. Az intézményeknek olyan eljárásokat kell kialakítaniuk és alkalmazniuk, amely alkalmas a kereskedők és kereskedelmi partnereik közötti kapcsolatok felügyeletére és nyomon követésére, az üzleti kapcsolat kialakításától a napi üzletvitel nyomon követéséig, valamint kiterjed az intézménycsoporton belüli ügyletek¹⁴, az alvó számlák (ezek közé azok tartoznak, amelyeket az üzletkötő már nem követ nyomon) és a függő elszámolásokkal érintett ügyfelek monitoringjára.

---

¹⁴ Csoporton belüli ügylet lehet az azonos tulajdonosi, irányítási körhöz tartozó jogi személyek közötti ügylet, de egyazon intézmény különböző könyvei, desk-jei közötti ügylet is.

31. Az intézmény érintett ellenőrzési alrendszerének ki kell terjednie az ügyfelek és az elfogadható partnerek¹⁵, valamint az alkalmazottak közötti kapcsolatokra. Át kell tekintenie az irányadó szabályoknak és viselkedési normáknak való megfelelést is (ld. 4. pont), és ki kell terjednie a látható ellenszolgáltatás nélküli kifizetésekre és más, a szerződéses kapcsolatokon túlmutatóan kezdeményezett, vagy fogadott kifizetésekre. Az intézmény ellenőrzési rendszerének, amely kereskedőinek a kereskedési ellenoldali partnerekkel való kapcsolataira irányul, a kapcsolattartás teljes spektrumát le kell fednie (elszámolás, árazás, panaszkezelés, stb.) az üzleti területtől elkülönült/független módon.

A visszaigazolási, elszámolási és egyeztetési eljárásokat az adottságokhoz illeszkedő módon kell megtervezni és az előírtakat szigorúan betartva kell végrehajtani.

32. A visszaigazolási, elszámolási és egyeztetési eljárásokat úgy kell kialakítani, hogy azok teljes körűen (front-to-end) lefedjék a folyamatokat, a többleteljárások támogassák a folyamat gyengébb pontjait és segítsenek azonosítani az előírások megsértését és elhárítani azok hatásait. Az eljárások megfelelőségét rendszeresen át kell tekinteni.
33. Az ellenőrző és támogató terület tartozik felelősséggel és számoltatható el a visszaigazolási, elszámolási és egyeztetési eljárások maradéktalan végrehajtásáért. Tevékenységének ellátásához biztosítani kell számára, hogy felhatalmazással rendelkezzen ad-hoc, kiegészítő információk üzleti területtől történő bekérésére is (pl. bizonyos kérdések tisztázása érdekében, vagy egyéb információigény pótlása esetében).
34. Az intézményeknek az üzletfelekkel kötött tranzakciók feltételeinek és kondícióinak időben történő megerősítése érdekében szigorú és megbízható eljárással kell rendelkezniük. Ennek biztosítania kell azt is, hogy az intézmény elkerülhesse az üzletfelekkel nem minden részletében tisztázott, vagy visszaigazolt, ezáltal jelentős kockázati forrást jelentő ügyletek felhalmozódását. Ez a folyamat tartalmazhat automatizált egyeztetési rendszereket is, ha azok megfelelő megbízhatósági szint elérésére képesek.
35. Azokban az esetekben, ahol az ügylet adatainak hiánytalan rögzítése, vagy a visszaigazolási eljárás hiánytalan lefolytatása nem történik meg, a működési kockázatok, különösen a belső csalás megelőzése érdekében, az ügylet tényszerű voltának, valódiságának bizonyítására alkalmas kiegészítő eljárás alkalmazása szükséges (pl. ellenőrzési és támogatási terület részéről az üzleti partner felé kezdeményezett, közvetlen telefonhívás útján történő megerősítés kérés). A meg nem erősített, és a vissza nem igazolt ügyleteket az üzleti, a kontroll és támogató terület, valamint a belső ellenőrzés vezetői felé, a hiányosság súlyának megfelelő vezetői szintre jelenteni kell az intézmény belső szabályozásában meghatározottak szerint.
36. Általános alapelv, hogy a szerződő felek ellenőrzési és támogatási funkciókat ellátó szervezeti egységei kölcsönösen megerősítik és visszaigazolják egymás felé az ügyletek részleteit, és azokat ügyletszinten teljes körűen egyeztetik. Ebbe a körbe beleértendőek azok is, amelyek későbbi nettósításra kerülnek, vagy azoknak az ügyleteknek a dokumentumai, amelyek harmadik fél közbeiktatásával kerültek megkötésre, mint a Reuters üzenetek, EBS kereskedelmi jegyek és bankközi brókerek által közvetített ajánlatok.
37. A tranzakciók elszámolására a működési kockázatok csökkentésére is alkalmas megoldást kell kidolgozni. Ennek során célszerű az alábbi elemek beépítése:
- az elszámolás alapját képező bizonylatok back office általi ellenjegyzése;
  - a pénzügyi teljesítést és az elszámolást megalapozó dokumentumok elkülönítése;
  - a front office és a back office rendszerek közötti egyeztetés; és
  - általában a végrehajtási területtől független irányítású szervezet által lefolytatott egyeztetési eljárás.

---

¹⁵ Bszt. 51. § (1) bekezdése szerinti fogalom

38. A napi üzletkötések ellenőrzésének fel kell ölelnie mind a saját rendszerekben (front office, kockázati, analitikus elszámolási és főkönyvi rendszerek) fellelhető adatok, mind az ellenoldali üzletfél által nyilvántartott, az intézmény számára elérhető adatok napi szintű egyeztetését. Ezen egyeztetéseknek tartalmazniuk kell minden, a tranzakcióhoz köthető eseményt, beleértve a módosításokat, az érvénytelenítéseket, a lebonyolítást, az újratárgyalásokat és a lejáratozat.
39. A belső kereskedelemre (ld. 14. l. ábrát) az azonos biztonsági szint elérése érdekében a külső ügyfelekkel szemben kötött ügyletek esetében is érvényes előírásokat és ellenőrzési eljárásokat kell alkalmazni. Az üzletkötések napi egyeztetése esetében mindkét, az intézményi és az ellenoldali egyeztetést is le kell folytatni a kulcsjellemzők tekintetében.
40. A tőzsdén kívüli (a továbbiakban: OTC) ügyletek esetében az alábbi kérdéseknek megkülönböztetett figyelmet kell szentelni:
- Az ügyletek visszaigazolására, amennyire csak lehetséges, az intézmények használják a SWIFT – adott ügylettípushoz tartozó – standard üzenettípusait.
  - A szerződések, amennyire csak lehetséges, legyenek standardizáltak (javasolt az intézmények által a szakmai szövetségek által kidolgozott mintaszerződések használata).
  - Legyenek elérhetőek olyan belső eljárások, amelyek lehetővé teszik az üzleti területeken kívüli szervezeti egységek részére a beavatkozást arra az esetre, ha egy adott szerződés paraméterei eltérnének a mintaszerződések feltételeitől, vagy ha az ügylet, bár a szokásos feltételekkel jön létre, ahhoz háttér megállapodások társulnak.
  - Megfelelő személyi erőforrásokkal ellátott szervezeti egység ellenőrizze, hogy a szerződések tartalma megegyezik-e az eredeti megállapodás feltételeivel, és hogy ezek a feltételek kerültek-e rögzítésre és aláírásra. Bármely, a partner által végrehajtott változtatás, érvénytelenítés vagy visszajelzés eredményezze felülvizsgálat megindítását. Ez különösen érvényes azokra a módosításokra, amelyek egy olyan harmadik fél beavatkozását vonják maguk után, aki nem volt érintettje az eredeti szerződésnek.
  - Biztonságos legyen a dokumentáció megőrzése (pl. az irattárban minden szerződés eredeti példánya megőrzésre kerüljön a céllal, hogy egy bírósági eljárásban bizonyítékul szolgálhasson, illetve, hogy szükség esetén egyéb célra hiteles másolat készülhessen).
  - Biztonságos legyen a SWIFT üzenetek megőrzése, és biztosítható legyen azok visszakeresése a megőrzésre előírt időtartamig.
  - Történjen meg a hibás, módosított és érvénytelenített tranzakciók számának és lejáratainak gyakori felülvizsgálata. Olyan folyamat kerüljön kialakításra, amely biztosítja a tranzakciók időben való visszaigazolását. Kiemelt figyelmet kell szentelni az olyan, kellően vissza nem igazolt OTC ügyletekre, amelyek jelentősebb kockázati kitettséget is magukban hordozhatnak (pl. amikor az ügyféltől a közeljövőben nem várható kifizetés, és szerződéses fedezet sem került kikötésre).
  - Készüljön – az üzleti profilhoz illeszkedő teljes körű listát tartalmazó – jelentés az ellenőrzési és támogató funkciót ellátó terület felé mindazon tranzakciókról, ahol az elszámolás meghiúsult. Ehhez célszerű egy figyelmeztető rendszert is kialakítani
  - Készüljön az OTC ügyletekkel összefüggésben jelentés a megfelelő ellenőrzési terület felé minden felfedezett szabálytalanságról és működési kockázati eseményről, függetlenül attól, hogy azok forrása az intézményen belülről, vagy külső partnertől származik.

Az intézményeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a letéti követelmények teljesítésével kapcsolatos eljárásaik hatékonyan működjenek és arról is, hogy a követelményeket illető minden változás egyeztetésre kerüljön a könyvekben nyilvántartott érintett pozíciókkal.

41. A nagy pozíciók nagy letéti, vagy egyéb fedezeti követelménnyel járnak. Ezért az intézményeknek a nyitott pozíciókkal egyeztetniük kell ezek fedezeti követelményeit, egyrészt a fedezeti követelmények megalapozottságának, másrészt a pozíció nyilvántartás pontosságának ellenőrzése érdekében. Az intézményeknek ellenőrzési eljárásokat, valamint ehhez kapcsolódó figyelmeztető rendszert kell bevezetniük annak nyomon követésére, hogy a fedezetek és fedezett

partnerkockázatok értékelése folyamatosan megtörténik. Az intézménynek képesnek kell lennie arra, hogy rendellenesség felfedezése esetén annak forrását ügylet szintig, illetve az érintett kereskedőig vissza tudja vezetni.

42. Az intézményeknek olyan valós idejű hitel-nyilvántartó rendszerrel kell rendelkezniük, amely alkalmas a hitelkeretek és kihasználtságuk aktuális, a kereskedés lebonyolításával egyidejű pozícióinak nyilvántartására. Az intézményeknek képeseknek kell lenniük globálisan összesíteni a kitettségeket és pontosan kimutatni a tranzakciók nettó kihatását.
43. A származtatott termékeknél a pozíciókban bekövetkező lényeges változások jellemzően a tőzsdén jegyzett termékeken, vagy fedezett OTC szerződéseken keresztül valósulnak meg. Bármely jelentős eltérés az OTC pozíciók és fedezetek piaci értékének, vagy irányának alakulása között a kereskedési könyvi pozíciók kezelésének, vagy naprakészségének hiányosságára utal. A jövedelmezőségi és árképzési kérdésekben hatáskörrel rendelkező kontrolling terület és a letéti követelmények teljesítéséért felelős részlegek között szoros együttműködés szükséges.

A kereskedési tevékenység működési kockázatainak forrásait megfelelően azonosítani kell, és megfelelő alaposággal, erőforrásokkal, rendszerességgel szükséges figyelemmel kísérni.

44. Az intézményeknek jól kell ismerni a kereskedési tevékenység eredmény-kimutatásban realizálódó hatásait. Az eredmény célokra mind a piaci várakozásokat, mind a kereskedési célkitűzéseket tekintve reálisnak kell lennie. Az így kialakított eredmény céloktól történő lényeges eltérés esetén vizsgálni kell, hogy az eltérés háttérében nem áll-e valamilyen működési kockázati esemény. Fontos, hogy a jövedelmezőségi teljesítmény napi monitoringjába a szokatlan események közül beépítésre kerüljön legalább az ügyletek visszavonása, módosítása, kereskedési időn kívüli, vagy piaci ártól eltérő¹⁶ kereskedelem. Az ügyletek lényeges jellemzőinek jelentős módosítását a piaci vagy hitelkockázat ellenőrzési területnek dokumentált módon jelenteni kell. Az eredmény összetevők kulcsfontosságúak a kereskedési tevékenységből eredő kockázatok megértésében, különösen ott, ahol bonyolult, vagy kockázatos termékekkel kereskednek. Az intézményeknek gondoskodniuk kell arról is, hogy minden jelentős pozíció és eredménytényező már a keletkezése napjától fogva körültekintően értékelésre kerüljön, ide értve az érvénytelenített és a módosított ügyleteket is.
45. A szokatlanságuk, vagy egyéb ok miatt említésre érdemes ügyleteket, az ügyletek visszaigazolási eljárása során fellépő szokatlan jelenségeket, az üzletkötés során tapasztalt adat rögzítési, eljárási és elszámolási hibákat, valamint a törléseket, módosításokat, a kereskedési időn túli üzletkötést, vagy piacitól eltérő árazást az illetékes ellenőrzési és támogató területnek a megfelelő (termék, szervezeti, vagy egyéb) megbontásban szükséges nyomon követnie, valamint jelentenie a belső ellenőrzési funkciót betöltő szervezeti egységek indokolt irányítási szintjének. A nyomonkövetési folyamatot és annak hatékonyságát a belső ellenőrzési funkciót betöltő szervezetnek időszakonként értékelnie kell.
46. A technikai számlák (pl. függő számla) használatát elemeznie és alkalmazásuk indokoltságát értékelnie kell a middle office-nak és a back office-nak is, illetve ha az üzletkötők nem megfelelően használják ezeket, kifogással kell élniük. Az ilyen számlákon, vagy számlák bevonásával végrehajtott minden gyanús művelet esetén értesíteni kell az ügyvezetést és a belső ellenőrzési funkciót betöltő egységek vezetőit.
47. Mindezekkel együtt az intézményeknek nyomon kell követniük „érzékeny” számláik (pl. az előbb említett függő számlák) forgalmát és a rendszeres monitoring elvégzésének ellenőrzését is be kell építeniük eljárásaikba. Az intézményeknek célszerű a monitorozott tevékenységtől (pl. kereskedők, vagy desk-ek, banki/kereskedési könyvek, termékek, portfóliók és folyamatok), illetve annak jellemzőitől függő módon kialakítani a piaci tevékenységek monitoringjának legmegfelelőbb rendszerét.

---

¹⁶ „Off market trade”: pl. nagy volumenű aukciós kereskedés.

48. Az ellenőrzés visszatartó erejének erősítése és az esetleg szükségessé váló beavatkozás mielőbbi elvégzése érdekében a monitoringot olyan gyakorisággal kell végezni, amely lehetővé teszi a nem megengedett gyakorlat és rendellenes tevékenység mielőbbi felismerését. A kereskedési könyv havi rendszerességű ellenőrzése (pl. költségfelosztás, belső és külső partnerekkel való egyeztetések lebonyolítása, függő számlák ellenőrzése és erről készült jelentéstétel) önmagában nem elégséges, a rendellenes tevékenység megkésett felismeréséhez vezethet, ezért ki kell egészíteni egyéb (informatikai alapú, és/vagy folyamatba épített, és/vagy nagyobb gyakoriságú, pl. heti) ellenőrzési megoldásokkal.

A működési és partnerkockázatok ellenőrzése érdekében az ügyletek nettó összegeinek, valamint kockázati jellemzőinek a monitoringja mellett megfelelő limitek felállítása és az ügyletek megújításában való közvetlen részvétel útján az ügyleteket és azok pozícióinak névértékét szigorú felügyelet alatt kell tartani.

49. A nettó pozíciók szokásos piaci kockázati kontroljának eszközei (pl. kereskedőnkénti, könyvenkénti, termékenkénti és portfólió szinten felállított nettó kitétség limitek) kiegészíthetők ezen pozíciók névértékének ellenőrzésével is, minthogy a nettó adatok önmagukban nem alkalmasak a mögöttes működési, vagy partnerkockázatok pontos azonosítására. Egy hatékony ellenőrző rendszer magában foglalja a nagy összegű üzletkötések, vagy szokatlan tranzakciók figyelését, ezek előfordulására történő figyelem felhívást, ugyanakkor a mennyiségi adatokon, limiteken alapuló ellenőrzést is.

50. Függetlenül az ügylet belső, vagy külső jellegétől, a halmozott névértékre a megfelelő csoportosításban (pl. kereskedők, könyvek, termékek és portfóliók) limiteket kell felállítani, mértéküket rendszeresen aktualizálni kell, indokoltságukat időszakonként felül kell vizsgálni. Az ellenőrzési és támogató szervezet feladata annak értékelése, hogy az üzletkötők az előírt limiteket pontosan betartják-e.

51. Bizonyos országokban a szerződés megújításában, vagy megszüntetésében való közreműködés lehetővé teszi a kitétségek névértékének, ezzel a működési és partnerkockázati kitétségek csökkentését a piaci kockázati kitétség érdemi változása nélkül.

A kereskedési tevékenységet körültekintően kialakított, jól bevezetett és működtetett informatikai rendszernek kell támogatnia a kereskedési tevékenységhez tartozó magas szintű védelem biztosítása érdekében.

52. Általánosságban, az informatikai rendszerekhez való hozzáférést az ügyvezetés által jóváhagyott és hatályba léptetett eljárásrendeknek kell szabályozniuk. Ebben ki kell térni a hozzáféréssel összefüggő előírások időszakonkénti felülvizsgálatára is. Magát a felülvizsgálatot minden olyan esetben el kell végezni, amikor azt az intézmény által alkalmazott informatikai rendszer továbbfejlesztése indokoltá teszi. Az itt említett szabályok alkalmazásának biztosítania kell, hogy a tényleges jogosultságok megegyezzenek az engedélyezett elérési jogokkal, és képesnek kell lennie arra, hogy a rendszerekbe való illetéktelen behatolást megakadályozzák.

53. Az informatikai rendszerek biztonságát rendszeresen tesztelni és monitorozni kell az illetéktelen behatolás megelőzése érdekében.

IV.

Belső jelentésszolgálat

A működési kockázatokkal összefüggő jelentési rendszernek a kereskedési tevékenységekkel kapcsolatban észlelt gyanús műveletekről, vagy lényeges eseményekről jelzést, vagy figyelmeztetést kell küldeni az operatív vezetés és a működési kockázatkezelés vezetője felé.

54. A működési kockázatkezelési rendszernek ismérveket, a működési kockázatok előfordulásának valószínűségét jelző egyszerű mutatókat és küszöbértékeket kell felállítani a belső ellenőrzési rendszerek által azonosított események jelentőségének értékelése, más eseményekkel való

összehasonlítása érdekében. Ezeknek az elemeknek illeszkedniük kell az intézmény tevékenységéhez, lehetővé téve a működési kockázati események felismerését még mielőtt azok tényleges veszteséget okoznak. A lényeges eseményekről a független működési kockázatkezelés vezetőjét minden esetben késedelem nélkül tájékoztatni szükséges. Ezek előfeltétele, hogy az intézmény folyamatosan nyomon kövesse a kereskedési tevékenységgel kapcsolatban felmerült lényeges működési kockázati veszteségeket és elemezze azok lehetséges összefüggéseit (pl. közös okokra visszavezethető, vagy azonos esemény miatt felmerült több veszteség esemény).

55. Egy erre a célra kialakított bejelentő és figyelmeztetéseket nyomon követő rendszer támogathatja az intézményt a megengedettől eltérő kapcsolatrendszerek felderítésében, valamint segítheti a belső ellenőrzési szervezet kapcsolódó vizsgálatait. Célszerű ezt a rendszert felhasználni a tőzsdék, brókerek, elszámoló házak és letétkezelők észrevételeinek fogadására is annak érdekében, hogy minden külső személytől érkező kérdés érdemben kivizsgálására kerüljön.

Az intézménynek biztosítani kell, hogy a belső jelentések minősége és összetétele megfeleljen azok igényeinek, akik számára készültek.

56. A vezetés és ellenőrzés különböző szintjeinek információs igényei mind a tartalom, mind a gyakoriság tekintetében eltérhetnek egymástól. Az üzleti egységek saját irányítási és ellenőrzési szükségleteik, más egységek felé történő jelentési igények alapján alakítják ki jelentési gyakorlatukat. Ezek a megoldások lehetnek sztenderdizáltak, vagy azokat alakíthatják az üzleti tapasztalatok során felmerülő szükségletek is. A szolgáltatott információknak alkalmasnak kell lennie azoknak a céloknak az eléréséhez, amelyek érdekében továbbították.
57. Az intézményeknek biztosítaniuk kell a szervezet különböző irányítási szintjeinek küldött jelentések megfelelő minőségét és kellő részletezettségű segédleteit ahhoz, hogy azok a belső ellenőrzési rendszer sarokponti elemeiként funkcionálhassanak. A kereskedési tevékenységek működési kockázatainak azonosításához szükséges jelentéseket a belső ellenőrzési funkciót ellátó egységeknek célszerű elkészítenie. Abban az esetben, ha a jelentéseket mégsem a belső ellenőrzési funkciót ellátó szervezetek készítik, rögzíteniük kell azok előírt szerkezetét és a tartalmi követelményeit, valamint felügyelniük kell a riport elkészítését annak érdekében, hogy azok az előzetes elvárásoknak maradéktalanul megfeleljenek. A jelentéseknek, amennyire csak lehetséges, támaszkodniuk kell az üzleti területektől független forrásból származó alapadatokra is, az ajánlattétel és ügylet lebonyolításának további ellenőrzését is lehetővé téve.
58. Különösen az összetett szervezeti felépítéssel rendelkező intézményeknél késedelmet, vagy adattorzulást okozhat az információ átadásban érintett szereplők szűrő szerepe. Ezért kiemelt a jelentősége az egyes szervezeti egységek közötti információ továbbítás jól szervezettségének.
59. A jelentéseknek közérthetőeknek kell lenniük, ugyanakkor minden szervezeti szint számára egyértelműen meg kell fogalmazniuk a helyreállító intézkedésekre való felhívást is. A helyreállító intézkedések végrehajtását nyomon kell követni. Ez utóbbinak a belső ellenőrzési funkciót ellátó területek hatókörében célszerű maradnia.

V.

Záró rendelkezések

60. Az ajánlás a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló 2010. évi CLVIII. törvény 21. § c) pontja szerint kiadott jogi eszköz, amely ismerteti a Felügyelet jogalkalmazási gyakorlatának alapjait.
61. Az ajánlás az intézményekre nézve kötelező erővel nem rendelkezik, de az annak való megfelelést a Felügyelet a jogszabályi előírások betartásának ellenőrzése keretében értékeli.
62. A Felügyelet felhívja a figyelmet arra, hogy az intézmény az ajánlás tartalmát szabályzatai részévé teheti. Ebben az esetben az intézmény jogosult feltüntetni, hogy a szabályzatában foglaltak megfelelnek a Felügyelet elnöke által kiadott vonatkozó ajánlásnak.

63. Az ajánlás alapjául szolgáló jogszabályi rendelkezéseket a melléklet tartalmazza.
64. Az ajánlásban foglalt elvek gyakorlati megvalósítását a Felügyelet ellenőrizni fogja, összhangban az általános európai felügyeleti gyakorlattal.
65. A jelen ajánlás közzétételével egyidejűleg hatályát veszti a Felügyelet elnökének a befektetési szolgáltatók kockázatkezelési rendszereiről szóló 3/2000. számú ajánlásának a működési kockázatok kezelésére vonatkozó 11. és 12. pontja.

Melléklet: Az eddig kiadott tárgyhoz kapcsolódó hazai jogszabályok, felügyeleti ajánlások, egyéb normák, valamint nemzetközi előírások.

- a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.)
- a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (Bsz.)
- a javadalmazási politikának a hitelintézet és a befektetési vállalkozás mérete, tevékenységének jellege, köre és jogi formájából eredő sajátossága figyelembevételével történő alkalmazásáról szóló 131/2011. (VII. 18.) Korm. rendelet
- a befektetési vállalkozás működési kockázatának tőkekövetelményéről szóló 169/2008. (VI. 28.) Korm. rendelet
- a működési kockázat kezeléséről és tőkekövetelményéről szóló 200/2007. (VII. 30.) Korm. rendelet
- Felügyelet elnökeinek 3/2011. (VIII. 04.) számú ajánlása a javadalmazási politika alkalmazásáról
- Validációs Kézikönyv (Felügyeleti módszertan)
- A felügyeleti felülvizsgálati folyamat (SRP) (Felügyeleti módszertan)
- A tőke megfelelés belső értékelési folyamata (Felügyeleti módszertan)
- PSZÁF FT 11/2006. (XII. 14.) számú ajánlása a belső védelmi vonalak kialakításáról és működtetéséről
- 2006/48/EC Directive of The European Parliament And of The Council Relating to the Taking Up And Pursuit of The Business of Credit Institutions CRD
- 2006/49/EC Directive of The European Parliament and of The Council on the Capital Adequacy of Investment Firms and Credit Institutions CRD
- 2004/39/EC: Markets in Financial Instruments Directive MiFID
- Guidelines on Remuneration Policies and Practices, CP42, 10 December 2010
- Guidelines on the implementation, validation and assessment of Advanced Measurement (AMA) and Internal Ratings Based (IRB) Approaches, GL10, 4 April 2006
- CEBS Guidelines on the management of operational risks in market-related activities, CP35, 12 October 2010
- CEBS High Level Principles for Risk Management, CP24, 16 February 2010
- CEBS Guidelines on operational risk mitigation techniques, CP25, 22 December 2009
- CEBS Compendium of Supplementary Guidelines on Implementation Issues of Operational Risk, CP21, 08 September 2009
- CEBS Guidelines on Supervisory Review Process, GL03, 25 January 2006